

מהתיקנות הדף היומי

גליון מס'
37

פר' בראשית
תשפ"א

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של קדוש ה' הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע בן הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהבישט ז"ע, נלב"ע ביום ג' חשוון תרי"א

הגאון החסיד רבי מוטל סלוננימער זצוק"ל היה תמיד מספר, שפעם נכנס הרה"ק מרוזין ז"ע לבית המדרש כשהחסידים ישבו בסעודת מלוא מלכה וסיפרו מצדיקים, נענה הרה"ק מרוזין וסיפר שפעם אחת נשמטה טליתו של הבעש"ט הקדוש ויצאה מהגארטל, ניגש זקני המגיד ז"ע ותחב את הטלית בחזרה לתוך הגארטל, ואז התחיל המגיד הקדוש לרעוד מפחד כל כך עד שהיה בסכנת נפשות, והיו חייבים להפסיק את הבעש"ט מדביקותו ולהזכיר אצלו את המגיד כי היה ממש במצב סכנה. אמר הרוז'ינער: "דעו לכם, הבעש"ט לא היה הכביכול עצמו וזקני המגיד ממעזריטש לא היה בעל-עגלה, ואף על פי כן כשרק נגע בלבושו של הבעש"ט אחזתו חיל ורעדה, והלא העולם כולו הוא לבושו של הקב"ה כביכול, שהוא מסתתר בעולם הזה, ואם כן איזה פחד צריך ליפול על אדם בכל דבר שהוא נוגע מהעולם הזה, שהרי הוא נוגע כביכול בלבושו של הקב"ה..."

עוד סיפר רבי מוטל סלוננימער שהרה"ק מרוזין היה אומר: "דבוננו של עולם, אני מוחל לך עולם הזה, אני מוחל לך עולם הבא, ובלבד שתאיר את העינים שלא יסתובבו כבהמות בעולם הזה..."

בספר נתיבות שלום למרן האדמו"ר מסלונים זצוק"ל מובא שהרה"ק מרוזין ז"ע אמר על עצמו, שבעולם הזה הוא רואה את כל הצרות העוברות על כלל ישראל, אך כאשר הוא עולה לעולמות העליונים לבקש עליהם רחמים הריהו רואה שבעצם הכל טובה, ולא הנגהת הקב"ה עם ישראל וכל מה שעובר עליהם זה רק לטובתם, ואח"כ כאשר הוא יורד שוב לזה העולם הוא רואה שוב איך שכלל ישראל נמק בצרותיו, ועל כן הוא מבקש מהש"ת: הרי אתה נמצא בשמים ובארץ, תעזור ותושיע שיהיה רק טוב, הן בשרשו והן בגילוי בעולם הזה...

סיפר הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצוק"ל, שהרה"ק מרוזין ז"ע ישב פעם לעריכת הסדר לביל פסח עטור סביבו באורחים, ופנה אליהם לפני הסדר ואמר להם: "אני מבקש מכם, אנא אל תבלבלו אותי במחשבותיכם לביל קדוש כזה..." הדברים יצאו מפה קדשו וחרדת קדוש אחזתם, ואף על פי שהאורחים בעצמם היו בעלי השגה ומורמים מעם, נחרדו מכך עד עומק נשמתם. לאחר הסדר דיברו האורחים ביניהם ואז נתברר להם לפליאתם שכל אחד מהם החליט להתעמק במשך כל ליל הסדר בפסוק שמע ישראל וגו' שהוא פסוק של יחוד ה', ובזה שמרו את מחשבתם במשך כל הסדר שלא לבלבל את מחשבותיו של הצדיק.

נסיים בדבריו הקדושים של בנו מרן הרה"ק מסאדיגורא זצוק"ל שאמר על יום ההילולא של אביו החל ביום ג' חשוון, שביום זה עיצומו של יום מכפר.

מה הטריד את רבן של ישראל לפני פטירתו

הברכה בבית שנשפך בו יין

השבוע למדנו בדף היומי (דף ס"ה ע"א): "אמר רבי חנין בר פפא, כל שאין יין נשפך בתוך כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימך".

וכתב על זה הרמ"א בהלכות הבדלה (סימן רצ"ו סעיף א'): "ונוהגין לשפוך מכוס של יין על הארץ קודם שסיים בורא פרי הגפן... וטעם השפיכה, דאמרינן כל בית שלא נשפך בו יין כמים אין בו סימן ברכה, ועושין כן לסימן טוב בתחלת השבוע".

והקשה הט"ז (שם ס"ק א') איך יתכן שציוו חכמים לשפוך יין על הארץ, הרי יש בכך איסור של בל תשחית. ולכן הוא מבאר שהכוונה היא "שלא יתרגז אדם בביתו אפילו אם יארע לו היזק, דהיינו שכבר נשפך יין בשוגג על ידי שום אחד מבני הבית, ודרך של בני אדם להתרגז בשביל זה, על כן אמר כל בית שאין היין שנשפך בשוגג נחשב לו כאילו היה מים, אלא אדרבה מתרגז, אז אין בו סימן ברכה". והוא מביא על כך את דברי הגמרא במסכת סוטה (דף ג' ע"ב) שכשיש כעס בבית הרי זה סימן לעניות ח"ו.

פרידתו השמימית של מרן החתם סופר מהעולם הזה

סיפור הסתלקותו של מרן הגאון הקדוש בעל החתם סופר זצוק"ל [שיומא דהילולא שלו חל השבוע ביום כ"ה תשרי], הוא אחד הסיפורים העוצמתיים והנוראים בענין שינון ולימוד התורה הקדושה. וכך היה הסיפור כמסופר בפי תלמידיו וצאצאיו:

קודם הסתלקותו הגיעו אליו אנשי החברה קדישא לומר אתו את הסדר שאומרים בשעת יציאת נשמה, אך החתם סופר ביקש מהם שיצאו, כי הוא חוזר עכשיו על כל מה שלמד במשך כל ימי חייו, ושלא יבלבלו אותו באמצע החזרה...

וכך חזר החתם סופר על כל חלקי תורתו העצומים של כל משך ימי חייו, והכל היה נהיר ובהיר אצלו, חוץ מסברא אחת דקה שחידש לפני הרבה שנים שלא זכר אותה בבירור. ביקש החתם סופר לשלוח טלגרם לתלמידו רבי מנחם כ"ץ זצוק"ל שיגיע אליו מיד ויחזור לפניו על אותה סברא, מאחר שסברא זו אמר רק לפני שנים רבות כשרבי מנחם כ"ץ למד אצלו ביישיבה, ולא חזר עליה שוב לפני התלמידים במשך השנים שאחר כך, ולכן הוא מבקש שר' מנחם כ"ץ יגיע במהירות לפרעשבורג להזכירו סברא זו, כדי שיוכל לעלות למתיבתא דרקייעא עם כל התורה שלו.

כאשר רבי מנחם כ"ץ קיבל את המכתב לא קלט את הדחיפות שבו ולא הבין שרבו עומד כבר סמוך כל

כך להסתלקותו, ועל כן לא מיהר לצאת לדרך מיד. לאחר זמן כאשר הגיע לפרעשבורג ובא לביתו הקדוש של החתם סופר ז"ע, היה החתם סופר כבר במצב של גסיסה ממש קודם יציאת נשמה, כשאלפי יהודים מפרעשבורג והגלילות עמדו סביב הבית. מיד נכנס רבי מנחם כ"ץ ז"ע, ניגש למיטתו של החתם סופר, ולחש באוזניו את אותה סברא שהחתם סופר ביקש ממנו להזכירו, ובכך השלים החתם סופר את החזרה של כל התורה כולה בבהירות, ומיד אמר לו החתם סופר: "כהן, גסיסה!" [כלומר, כיון שהוא כהן יזדרז לצאת מהבית, שהרי הוא כבר במצב של גסיסה], וברגע שיצא רבי מנחם כ"ץ מהבית נסתלקה נשמתו של מרן החתם סופר, ומשה עלה אל האלקים.

(מתוך הפתיחה לשיעור, ג' אלול)

איך נמשיך את חודש תשרי לכל ימות השנה

מרן רבי חיים פלאגי כותב בספרו 'מועד לכל חי' אודות מעלת הימים הללו: "הימים של סוף תשרי הם ימי שורש לכל השנה לעומת חדשי השנה, והוא סגולה נפלאה לעזר מהש"ת כל ימי השנה".

בענין זה יש להביא את פירושו הנפלא של כ"ק מרן הרבי הקדוש ה'באר יעקב' מנדבורנה זצוק"ל בפיטו "יהא רעוא קמיה דתשרי על עמיה", שהכוונה היא שאנו מבקשים שתשרי ימשיך לכל השנה, שנתפלל כל השנה כמו שהתפללנו בחודש תשרי, מיט א ברען, בהתלהבות ויראה יתירה.

חשבת בחמלת ה' עלי שאם אנחנו רוצים שהתפילה שלנו כל השנה תזכיר, ולו במעט, את חודש תשרי, זה תלוי בהכנה לתפילה. אם נכין את עצמינו כמה דקות לפני התפילה בדבר רוחני, במשנה, בהלכה, בזוהר, בחסידישע ספר, במוסר ספר, זה יכול לסייע.

ונצטט כאן קטע מהספר הקדוש 'עבודת עבודה' ממרן האדמו"ר השרף מטאש זצוק"ל (פרשת נשא) המדבר אודות הזריות לילך לבית הכנסת קודם התפלה. וזה לשונו: "הסימן לאדם אם הוא דבוק אל השם בכל עסקיו, אם בבוא העת ללכת לבית המדרש הוא מן הממהרים לבוא ומזדרז להיות מעשרה ראשונים לתורה ולתפלה, וכדאיתא בשו"ע (או"ח סי' צ' סעיף י"ד) שצריך להשתדל להיות מהעשרה ראשונים, כי עשרה הראשונים משרים את השכינה בבית

כל אחד ואחד
מישראל,
שיעשה עצמו
מקדש ומשכן
להשראת
השכינה

המדורש... וכן צריכים העשרה להיזהר שלא לצאת מבית המדורש בכל עת התפילה, כי גורמים בזה לבטל את השראת השכינה. וגם כשיש יותר מעשרה, הרי לפי ריבוי הציבור מתרבה השראת השכינה, וכשיש אחד עשר יש יותר השראת השכינה מעשרה, כמו שאמרו במסכת ברכות (דף מ"ט ע"ב) כי כאשר מזמזין ברכת המזון בעשרה אומר נברך לאלוקינו, בעשרה והוא אומר ברכו. וכתבו בספרים הטעם בזה, כי באחד עשר שורה השכינה באור גדול יותר מבעשרה. ובמאה אומר נברך לה' אלוקינו, ובמאה הוא אומר ברכו, ובאלף אומר שבח יותר גדול, ובכרובא שבח יותר גדול, כי לפי ריבוי הציבור שורה השכינה בהתגלות יתירה. והרה"ק בעל התניא ז"ע כתב באגרת הקודש (פרק כ"ג), שקיבל מרבותיו נ"ע, שכאשר יושבים עשרה מישראל יחד, אם מלאך ושרף נמצא ביניהם הוא מתבטל ממציאיותו מרוב האור השורה שם...".

(מתוך הפתיחה לשיעור, כ"ט תשרי תש"פ)

מיני מתיקה

צדיקי הדורות החשיבו מאוד את לילות החורף הארוכים וכינו אותם 'די הייליגע ווינטער נעכט' – לילות החורף הקדושים]. כפי שמובא בספר דרכי חיים ושלום למרן הרבי ממנוקאטש זצוק"ל. הרה"ק מראפשיץ זצוק"ל היה אומר לאחר חג הסוכות: אנו יוצאים מימים גדולים וקדושים [די הייליגע טעג], ועתה אנו נכנסים ללילות גדולים וקדושים [די הייליגע נעכט]. הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצוק"ל היה קורא להם 'די גאלדענע נעכט' – לילות הזהב], והרה"ק המהר"ר מבעלזא זצוק"ל היה אומר בשם הרה"ק העטרת צבי מזדיטשוב זצוק"ל שלילות החורף יש בהם קדושת חול המועד. וכל זאת מפני שלילות החורף הארוכים ניתן לצלל אותם להתמדה בתורה ולשקוע בסוגיות הגמרא.

איתא בגמרא במסכת חגיגה (דף י"ב ע"ב): "אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום". ונשאלת הקושיא הרי חיוב לימוד התורה שייך בכל געג פנוי, וכמו שנאמר והגית בו יומם ולילה, אז מהי החשיבות המיוחדת בלימוד בלילה? מדוע שכרו של העוסק בתורה בלילה רב כל כך ?

חשבתי בחמלת השם עלי ובסייעתא דשמיא, שלאמיתו של דבר כולנו שואפים להגיע לדרגה הגבוהה של לימוד תורה לשמה בלתי לשם לבדו, אך לפעמים היצר מבלבל אותנו ומכניס לנו בלימוד התורה אינטרסים או שיקולים רווחיים, לימוד כזה הוא רחוק מתורה לשמה. לימוד מתוך כוונה לרצות את ראש הכולל שלא יוריד לו מהמשכורת, או למצוא חן בעיני אנשים מסויימים מכל מיני סיבות, הרי אינו נחשב כדרגה הגבוהה בתורה לשמה. אולם העוסק בתורה בלילה, הרחק מעין רואים, בבית כנסת חשוך או בבית, מי רואה אותו איך הוא בוער באמר אב"י, מי רואה איך הוא יושב שקוע ראשו ורובו בתוך הסוגיא, וממילא הוא מתקרב לדרגת לימוד תורה לשמה, ועל כן מושך עליו הקב"ה חוט של חסד ביום. עמלי תורה בצנעה זוכים לחן מיוחד ולסייעתא דשמיא שלא כדרך הטבע.

מאמר על מעלת קיום סעודת מלוה וסעודת ראש חודש

להגל ליל ראש חודש חשוך אשר יחול השבוע במוצאי שבת, בו אנו מקיימים בסעודה אחת 2 מצוות: סעודת ראש חודש וסעודת מלוה מלכה, ראינו כאן לנכון להביא מאמר אודות מעלת מצוות אלו, המאמר מלוקט מתוך הספרים הנפלאים 'חי וקיים' על סעודת ראש חודש, ו'חי וקיים' על סעודת מלוה מלכה, מאת הגאון הצדיק רבי חיים יוסף פרידמן אב"ד בערז'אן שליט"א.

על הכח הגדול הטמון בסעודת מלוה מלכה מובא בשם הרה"ק רבי שלום מפראהביטש זצוק"ל, שאמר שכל מי שישמור סעודת מלוה מלכה יהיה בטוח תמיד במזונותיו. ונתן רמז לזה בלשון הפסוק בתהלים (ק"ט ק"ז) "סִעְדֵנִי וְאֶשְׁעָה וְאֶשְׁעָה בְּחֶקֶךָ תְּמִיד", ופירושו הדבר, שדוד המלך אמר 'סעדני' היינו מי שיקיים את הסעודה שלי [שהרי סעודת מלוה מלכה היא סעודת דוד מלכא משיחא], 'אושעה' - תהיה לו ישועה, ואיזו ישועה, 'אושעה בחוקך תמיד' דהיינו שיזכה לפרנסה ברווח, כי חוק הוא לשון מזונות כמו שהגמרא אומרת במסכת ביצה (דף ט"ז ע"א).

חסידים הוסיפו לכך רמז נוסף בלשון הפסוק בפרשת משפטים (שמות כ"ב כ"ד) "אִם כָּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי, אִם כֶּסֶף - אִם תִּרְצֶה לִזְכּוֹת לִפְרֹנְסָה בְּרוּחַ, הֵעֵצָה לָכֶּךָ הִיא - תִּלְוֶה", היינו שתִּלְוֶה את השבת בסעודת מלוה מלכה, 'את עמי' - ברוב עם הדרת מלך.

ובספר חמד שלמה מבאר בזה מאמר חז"ל (שבת ק"ח ע"א) "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", כלומר שתעשה סעודת שבת בימי החול, והיינו סעודת מלוה מלכה שהיא סעודה שבתית הנעשית במוצאי שבת שהיא כבר חול, ובזכות זה 'אל תצטרך לבריות', שתזכה לפרנסה ברווח.

עוד מובא בשם הרה"ק מרוז'ין ז"ע [שיומא דהילולא שלו יחול השבוע] במעלת סעודה זו, שרמז בלשון הפסוק בפרשת ויצא (בראשית כ"ח י"ב) "וְהָיָה סֶלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשְּׂמִימָה", סל"ם ראשי תיבות ס'עודת ל'וית מ'לכה, והכוונה היא שסעודה זו היא לכאורה מוצב ארצה, שנראית כדבר גשמי וארצי, אך ראשו מגיע השמימה, כי בזה נשפעים השפעות רבות מלמעלה למטה.

עוד אמר הרה"ק מרוז'ין ז"ע [כמובא בספר אילה שלוחה להגה"צ רבי נפתלי מליטאוויסק זצוק"ל]: אלה שאינם נוהרים בסעודת מלוה מלכה ובסעודת ראש חודש קורא אני עליהם את הפסוק "עַד מַתִּי אַתֶּם פּוֹסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעִיפִים" (מלכים א' י"ח, כ"א), כי יש שני סימנים בשולחן ערוך שיש בהם סעיף אחד, סימן ש' על סעודת מלוה מלכה וסימן תי"ט על סעודת ראש חודש. וכן מביא בספר "רמזי שבת" (אות תשל"ב) בשם הרה"ק החוזה מלובלין זצוק"ל שלכן הקפיד המחבר לסדר את שני הסעיפים הללו כל אחד בסימן בפני עצמו, כדי שיהיו הסעודות הללו ענין חשוב בעיני העולם.

הוסיף על כך הרבי הקדוש מפניסק קארלין זצוק"ל (מטה אהרן גליון ק"ו) בשם צדיקים, שבשולחן ערוך סימן תי"ט ישנם רק 5 מילים: "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש", לרמז שהנהרג בסעודת ראש חודש כאילו קיים את כל מה שכתוב בחמשה חומשי תורה.

ועוד מביא שם בשם הרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן ז"ע שאמר: אצלי ישנם אנשים שזכו לגילוי אליהו רק בגלל שזוהרו בסעודת ראש חודש...

ונסיים בדבריו הקדושים של בעל המאמר ושמש במעלת חודש חשוך, וזה לשונו (בפרשת שמיי): "ומי שהוא חכם ומבין מדעתו יוכל לידע שגם הצירוף של ראש חודש מרחשוון יורה על הדעת, לכן נהגו אנשי קדמוני זמנינו ללמוד בראש חודש אייר ובראש חודש מרחשוון הלכה תוספות, מפני שביום טוב נתגלו קדושות עליונות על הכנסת ישראל שהן בינה ודעת, וצירוף של ראש חודש אייר וראש חודש מרחשוון מורים על הדעת, ונתכשרו חודשים אלו להשיג דעת התורה יותר מבשאר חודשים, והיה זאת להם לאות, אם ניתוסף להם דעת יותר ומחדשין חידושין דאורייתא יותר מבשאר חודשים אז ידעו שהשיגו בהחג הקדושות העליונות".

מאוצרות הפרשה

כשהיה מרן האדמו"ר הזקן בעל התניא ז"ע במאסר, היו החוקרים מתוחכמים אתו ושואלים אותו שאלות שונות על התורה ועל מצוותיה. פעם שאלו גוי מלומד אחד: אולי תוכל להסביר את השאלה ששאל הקב"ה לאדם הראשון "אֵיכָה", וכי לא ידע הקב"ה איפה הוא ?

ענה לו בעל התניא: למשל אדם שהוא בין 32 ו-41 חדשים ויומיים [היה זה בדיוק גילו של החוקר], שואלים אותו אֵיכָה, איפה אתה ? מה כבר עשית בחיים שלך עד היום ?

החוקר שנדהם מדברי הרבי, אמר מיד בהכנעה שהוא מוכן לעזור לרבי בכל מה שצריך, והבטיח לעשות ככל יכולתו למען שתורו של הרבי הקדוש.

מקולמוסם של הקוראים

לכבוד הגאון הרב אברהם ישעיהו שליט"א בעל 'מתיקות הדף היומי',

בשמחת תורה הרבה יהודים בכל העולם שרו בדביקות את השיר 'כד יתבין ישראל', והרבה מאוד חושבים לתומם שזה לשון מהזוהר הקדוש. מתברר שרובן של ישראל מרן הגאון מוילנה זצ"ל חיבר את המילים. כך מופיע במחזור עתיק שנקרא 'מחזור וילנה הראשון', שם מתחת לנוסח ההקפות של שמחת תורה מופיעים המילים של השיר, בתוספת הערה שרבינו הגאון

מוילנא חיבר את הנוסח של השיר, והוא היה שר את המילים בכל שנה בהקפה השלישית של שמחת תורה. ומה שעוד מתברר שהגאון רבי קלמן לנדא שליט"א (מחשובי המג"ש בשיבת טשעבין) זכה לשמוע מפאר הדור החזון איש את המנגינה הידועה על המילים, אותה הביא החזון איש מעירו קרליץ הסמוכה לוילנא. אגב, לא אשכח את אביכם הצדיק רבי שמואל צבי זצוק"ל בוער בנדבורנה בטיש אצל מרן הבאר יעקב זצוק"ל כששרו את השיר הזה, (האם גם הוא שמע את השיר אצל רבו החזון איש?)

תזכו להגדיל תורה ולהאדירה, תמסרו במשפתה שהספר 'אגא עבדא' הוא מתנה גדולה לכלל ישראל. בברכה, יוחנן ברזיל

אל הרה"ק הרבי רבי ברוכל' ממעז'בו' ז"ע הגיע פעם יהודי אחד שברצונו לנסוע לארץ ישראל והוא רוצה לקבל ברכת פרידה מהרבי. אמר לו הרבי: וכי אתה יודע מה היא ארץ ישראל ? דע לך שאותה התעוררות שיש כאן בראש השנה צריך להיות לו לאדם בארץ ישראל במשך כל השנה. וכמו שנאמר 'ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה', כלומר ההתעוררות שמראשית השנה, צריכה להיות שם עד אחרית שנה.

נקודה למחשבה:

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

לתרומות, להנצחות ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661